

Indonézia – krajina tradícií a rozmanitosti

Piatok 15.2. 2008 Prestávka na púšti

Nakoniec sme sa dočkali a po prvom, 6-hodinovom lete z Viedne, čerpáme palivo v Abu Dabi v Spojených Arabských Emirátoch. Sme v púšti, kde slnko zapadá presne o 18.00, takže je už tma ako v rohu. Aspoň krátka prestávka po madžganici v 330-miestnom Airbuse. Arabská polícia nám už stihla zmazať kus videopásky, čo sme tu natočili. Čudná krajina...

Sobota 16.2 2008 Taiwan – Čína

Pre zmenu sa tlačíme v boeingu, zatiaľ 15 hodín. Ledva držíme otvorené oči. Zdá sa mi, že počas tohto letu iba jeme. Každý z našej 4-člennej posádky má vlastnú obrazovku a volí si, čo chce pozerať. Inak by sa naša cesta začala riadnymi škriepkami. Pri každej príležitosti sa chodíme prevetrať, ale mám pocit, že čínskeho fastfoodu sa tak ľahko nezbavíme.

Pokračovanie po pár hodinách...

Budeme cestovať celú večnosť? Na Bali sme pristali okolo 13.00 miestneho času. Už sme nedokázali ani prepletať nohami. Samozrejme, že sme hneď zháňali letenky na Sulawesi. Na dnes mali iba nočný let. Čas sme si krátili na pláži. Najprv sme zaháňali čas na pláži blízko letiska. Bola plná a každý mal potrebu k nám prísť, niečo ponúknuť na predaj, alebo sa len tak porozprávať. Po pár minútach sme mali dokonale nacvičenú frázu: „Ďakujem, neprosím.“ Radšej sme chceli ísť trochu ďalej. Pri prvom taxíku si chalani vyskúšali odporúčania sprievodcu vyjednávať. Podarilo sa im to stiahnuť o cca 40 %. Na 2. pláži sme ostali až do večera. More je búrlivé, vlny vysoké a divoké. Okrem toho celý deň dul silný vietor. Podvečer zosilnel až natoľko, že sme sa celí opieskovaní museli ísť skryť do blízkej reštaurácie. Indonézske dievčatá sú veľmi pekné. V porovnaní s Číňankami majú väčšie nevpadnuté oči a plné pery. Ľudia sú usmievaví, úctiví a vďační. Majú to asi v povahe.

V Manade by sme mali byť okolo polnoci. A keď už nespíme 2 noci, tak Bohdan navrhol, aby sme v noci rovno pokračovali do Národného parku Tangoko. Je vzdialený 90 km a predpokladám, že nenájdeme žiadneho blázna, čo by nás tam po polnoci chcel zaviesť. Už hodinu hádzeme do pléna svoje návrhy a brainstormujeme. Keďže som tu sama žena, moje unavené námietky aj tak nemajú žiadnu váhu. Slavo pevne drží so svojou manželkou č. 2 – Bohdanom z Rumunska. Okrem toho sa k nám pridala aj Marek, Slávov bývalý kolega. Mám pocit, že je unavenejší ako ja. Vytipovala som si ho ako spojenca, ak by sme museli hlasovať. To sme ale štvorlístok. Asi nás čaká nočné hľadanie hotela. Dúfam, že sa Lonely Planet nemýli a ten, čo sme si vybrali nás prichýli.

Nedeľa 17.2.2008 Misia tarzius alebo ako som sa skoro utopila

V Indonézii sa vyjednáva o všetkom. Pravidlo číslo 2.: „Nespoliehaj sa, že si si niečo zjednal, o pol hodiny to môže byť úplne inak.“

V noci, po prilete na Sulawesi, sme o 2.00 našli taxikára, ktorí bol ochotní hodiť do Tang-Koka. Po strastiplnej ceste džungľou do nás 2x šľahli mladí opilci kamene. Vracali sa z diskotéky. Vodič mal tiež dosť. Prášil ako na pretekoch. O 3.00 zastal pred ubytovaním „Mama Roos“ a začal trúbiť na celú džungľu. Domáca pani nás hneď ubytovala, ale pre únavu sme si nedojednávajú hneď cenu. Ráno nás prekvapila cenou 350 tis. rupií za izbu (40 \$). Skoro nám pri raňajkách zabehlo.

Vyslali sme Mareka, nech ide zjednávať (so ženami neradi jednájú). Víťazoslávne oznámil 25\$/ izba, ale musíme ostať 2 noci. Susedia dávajú izbu za 12\$, tak sme v pasci. Ponadávali sme si a začali pracovať na „zjednávaní sprievodcu“ do národného parku. Manžel domácej pani sa ponúkol za 60\$/osobu/deň. Tento

krát sa mi neotvárali iba oči, ale aj ústa. Uhovorili sme ho s mierne „napajedeným“ výrazom na 15 za všetkých. A ešte bol aj spokojný. Nenápadne utrúsil, že je ešte potrebné zaplatiť si vstupné 10\$ na osobu na nejaké 3 hodiny, a aj za neho. To už Slávo nevydržal, poslal domáceho domov a išli sme sami. Strážcovia parku – rangeri, sa dali ukecať, že za spomínaný poplatok ostaneme celý deň, dokonca nám za rozumnú cenu ponúkli i sprievodcu. Skočili sme späť k Mama Roos pre nejaké veci a vzrušení vstupovali do parku. Strážcovia nás zastavili a za sprievodcu zrazu chceli neskutočnú pátku. Tu rupli nervy už aj Bohdanovi a zavelil: „Ideme na pláž a už sa s nimi nebavíme!“

Nahnevání a sklamaní sa skladáme na blízkej pláži. Každému víri hlavou mnoho otázok. Aké sú teda reálne ceny? Mlčíme. Pláž je divoká. Bez ľudí. Predpokladám, že v tejto najsevernejšej časti ostrova ich tu ani veľa nebýva a turisti sem prídu fakt iba vtedy, keď zabľúdia. Knižný sprievodca informuje, že sú tu silné morské prúdy. Piesok je sopečného pôvodu, čierny ako uhlie. Niektorí dostane nápad, šliapať po pláži popri parku. Po nejakej dobe narážame na makaky čierne, žijúce vo veľkých tlupách. Vôbec sa neboja. Vodca tlupy dokonca odzadu ku mne pribehol. Keď som znehybnela, lebo bol úplne blízko, vyceril na mňa zuby a tľapol ma

po zadku. Už viem, kto tu je pán. Slávo poznamenal, že má dobrý vkus:) Tiež sme našli vysoký strom škrtič. Jeho početné kmene obrastú strom – obeť. Až ho úplne zadusia. Obeť postupne odumiera, spráchnivie a ostane po ňom iba dutý valec. Vrah žije ďalej a vodí sa mu dobre, lebo sa dostal do veľkých výšok nad ostatné stromy, kde má dosť slnečných lúčov. Duté vnútro bolo také široké, že sme sa všetci doň vošli a aj si zašplhali.

Nedáľeko nich sme stretli 2 študentov biológie z Jávy, ktorí stážujú na jednej stanici v džungli. Porozprávali nám o živote makakov, ktorých pozorujú a 1 z nich nás neskôr zobral do parku, kde sme pátrali po našom 1. ciele –

Tarziovi. Tarzius je poloopica vo veľkosti mončiči. Nadabali sme

na rangerov. Uf, srdce mi zamrelo a hlavou sa premietol film o odsekaní rúk za prekroenie pravidiel. Ale po dlhšej výmene názorov nás nechávajú, pretože študent tvrdí, že sme jeho hostia na biologickej stanici. Aspoň tak nám to po ich odchode všetko preložil.

Spokojní s úlovkou – fotky vyplašeného mončiči, vstupujeme so šnorchlami do oceánu. Zaberiem dopredu a prúd ma odnáša späť. Každú chvíľu si riadne lognem slanej vody. Pod vodu sa ani nedostanem, lebo by som mala hneď plnú trúbu. Baví ma to chvíľku, ale aj za ten krátky čas nás prúd odtiahol tak ďaleko od brehu, že sa ma zmocňuje panika. „Nikdy to nezvládnem späť na breh, utopím sa. Och, to je koniec. Utopená hneď 1. deň,“ plačem a snažím sa udržať nad vodou. A to som výborný plavec. Voda ma dokonale prekvapila. Slavo ma ťahá za plávky. Voľnou rukou zaberá za oboch. Na plytčine už iba štvornožkujem, celá sa trasiem. Medzitým Mareka napadol makak. Snažil sa mu vyloviť nejakú dobrotu z ruksaku. Zvyšok večera trávime plánovaním najbližších dní. JE TO ŤAŽKÉ!!!

Pondelok 18.2. 2008 Najlepší taxík – na nákladiauku

Cez Mamu Roos sme zohnali 2-miestny pick-up, čo išiel zaniest nejaké ryby. Mali na korbe ešte voľno. Práve, keď nakladali, začalo pršať. Neostávalo nám nič iné, iba vytiahnuť pršiplášte a usadiť sa na aute. Pršalo celú cestu. Po ceste sme sa zastavili na ovocie. Dokonca sme našli i toľko ospevovaný „durian“, národné ovocie Indonézie. Vyzerá ako zelený ježko a po otvorení obsahuje akoby biele chumáče vo veľkosti pinpongových loptičiek s kôstkov. Konzistencia je mäkká ako banán. Hovorí sa, že ho človek buď miluje, alebo nenávidí. Prvý doje bol zmiešaný. Nevedela som, či ho mám vyplúť hneď, alebo pokračovať v žuvaní. Ostatní vyzerali podobne. Slávo sa skoro povracal. Niečo medzi pokazenou cibuľou, tekvicou a zhnitým ananásom. Vďaka Bohu sme kúpili iba 1 kus, 2. by sme nezvládli. Po niekoľkých umytiach stále cítim jeho puch. Už vieme, ak niekam ideme a zacítíme zvláštny smrad, že je to durian.

Po nejakých 2 hodinách vystupujeme vyhrkaní v rybárskom prístave a psychicky sa pripravujeme na zjednávanie ceny lode. Ani to veľmi nebolelo a za 12\$/osobu sa vezieme na niečom, čomu sa dá povedať „tak pláva to a nesie nás to, kam chceme. Slávo trochu stratil farbu (neznáša cestovať na lodiach), ale drží sa.

Našli sme raj na zemi! Teda aspoň tak to zatiaľ v Bunakene vyzerá. Bunaken – morský národný park na severe Sulawesi, cca 10 km loďou od Manado. Chlapík nás najprv vyložil pri pekných bungalovoch, ktorých cenu sme si ale nemohli dovoliť. Premeral si nás a vyložil nás o kúsok ďalej, „U Lorenza“. Za 10\$ na osobu sme mali ubytovanie

a 3 jedlo denne. So Slávom bývame na strome. Teda, naša izba je na strome. Pod nami sú mongrovové porasty a azúrovo modré more, čo sa plytko zväžá asi 50-70 metrov a potom náhle klesne za útesmi do hĺbky 30-50 metrov. Okolo ostrova je dosť silný prúd, tak po včerašom zážitku budeme opatrnejší. V každom prípade sme toho už z lode veľa videli. Hviezdice, ryby, tak sa tešíme na zajtrajšie šnorchlovanie. Bohdan sa rozhodol si zaplatiť potápanie. Bunaken patrí medzi 5 najkrajších miest na zemi pre potápačov. Som zvedavá, ako sa nám v našom domčeku bude spať. Každý sa na nás nejako podozrievavo usmieva...

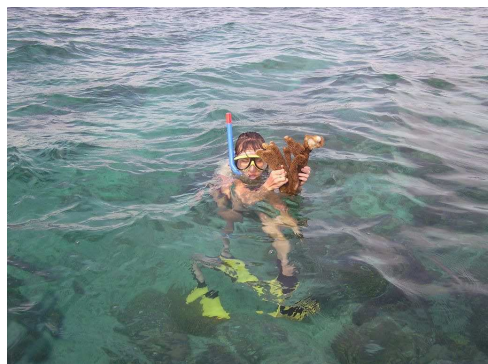
Utorok 19.2. 2008 Sedím v Bunakene na konári a je mi dobre

Slávo i Marek sa po 1 dni v raji už nudia. Plánujú ďalšiu destináciu. Možno k tomu prispela i naša 1. noc v domčeku. Hneď po príchode nás vedľa posteli očakával obrovský pavúk a nad posteľou na nás vyplazoval jazyk gekon. Ani sme sa nemuseli dlho dohadovať a vytiahli stan a zazipsovali sa doň. Po 5 minútach sme boli mokří ako myši. Okolo polnoci sme mali plné zuby lepenia sa o karimatky a stiahli plachtu z posteli. Trochu neskôr sme potrebovali cikať. Slavo mohol aj z terasy, no ja som musela zliezť zo stromu. A to rovno do vody, lebo v noci príliv zalial strom do výšky 30-40 centimetrov. V tej tme a pri rôznych zvukoch som bola tak rýchlo ako nikdy.

Ráno sa vydávame na podmorskú výpravu. Koraly, more, ryby sú nádherné. Podobné tým v Červenom mori. Jediný rozdiel sú malé modré a fialové rybičky a ostnaté hviezdice. Bohdan mal dnes 4 ponory a videl korytnačku aj 1,5 metrového žraloka. Poobede sme šli šnorchlovať na 2. stranu ostrova. Maširovali

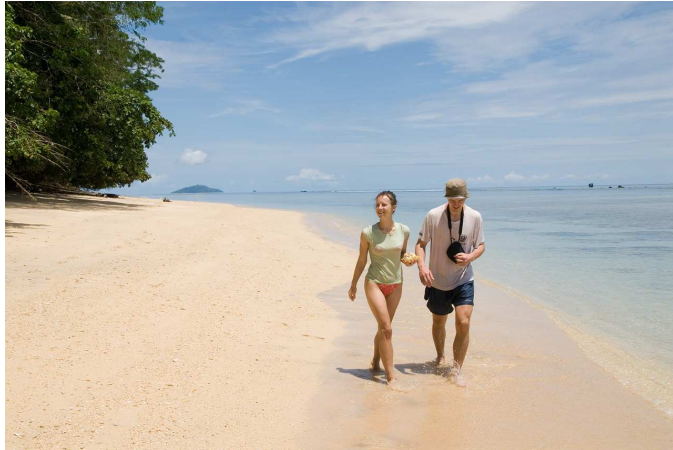
sme asi hodinu cez džungľu s plutvami v rukách. Zdravili nás všetci, domáci, deti, psy aj dobytok. Po hodine sme sa dostali k zátoké so špinavou vodou a prudkým brehom. Nevedeli sme ho ani zliezť. S úsmevom sme udivených domácich pozdravili a odpochovali celú cestu nazad. Už len leňošíme na pláži.

Marek chytil nejakú alergiu na komáre, ktoré ho tu neskutočne milujú. Hustota štípancoŕ na nezarytých častiach tela sa vyrovná hustote rastúcich chlŕov. Chudák, dostal prezývku: „Moskito lover“ (milovník komárov).

Štvrtok 21.2 2008 Dnešné menu - psy

Ani neviem, či mám na tele ešte nejakú časť, čo by ma nebolela. Ale o tom neskôr. Včera sme pol dňa strávili na lodi naháňaním delfínov. Po 45 minútach plavby sme narazili na niekoľko skupín. Okolo 200 - 300 kusov. Veľké i malé bábätká. Skákali všade okolo nás. Nevydržala som a vyliezla na predný špic loďky, aby som ich dobre videla. Slávino medzitým vracal na opačnom konci. Nazval to „kŕmenie“

a Bohdan mu hneď udelil meno na výprave: „Fish feeder“ (kŕmič rýb). Okolo obedu nás loďka vyložila na ostrove Siladen s nedotknutými striebřistými plážami. Ostrov nazývajú raj a pobyt, v pár „hotelových bungalovoch za 300\$ / noc“, si môže dovoliť

iba pár turistov. Ale zažili sme najkrajšie šnorchlovanie.

Videli sme bielo-čierneho pásikavého morského

jedovatého hada a korytnačku, tak 1

meter veľkú. Majestátne okolo plávala a vôbec sa nedala rušiť. Keď som už mala pocit, že sa jej dotknem, tak viac zabrala plutvami a znovu si držala svoj odstup.

Sedím na loďke a očami hladím pokojný Siladen. Večer nás znovu čaká Manado. Počas prvej noci, kedy sme sa sústredili na nájdenie taxíka, som si ani neuvedomila, aké je rozľahlé. Dopravná špička neprestáva počas celého dňa. Vzduch sa takmer nedá dýchať. Podarilo sa nám zohnať odvoz do Tomohonu, kde sme sa chceli pozrieť na tradičný trh. S chlapíkom, čo nás vzal sme sa dohodli na ďalší deň, že by nás odviezol až do Gorontalo, čo je 9 hodín cesty. Súhlasil s cenou (70\$), dohodli sme sa na mieste a hodine odchodu a šli spokojne hľadať ubytovanie. Chceli sme čo najlacnejšie, tak to bol bungalov pre 4 osoby. Jedna postel' pre nás so Slávom a 2. pre Bohdana s Marekom. Marek odmietol spať s Bohdanom. Evidentne nie sú rovnaká krvná skupina a rozťahol si stan na zemi.

Pred spánkom ešte šup do nejakej miestnej reštiky. Takmer na ulici. Vôbec sme netušili, čo si dávame a domorodci nerozprávali po anglicky. Pre istotu sme sa hlučným štekaním uistili, že to nebude pes. Učičraný šéfkuchár na nás vyvalil oči a vybuchol do smiechu. Tak nám odľahlo. Doniesol nám ryžu, horu ryže, nejaké mäso, so štekaním a záporným krútením hlavy (len dúfam, že to nechápal ako popriatie dobrej chuti) a niečo zelené, čo vyzeralo ako práve vytiahnuté listy lekien z bačoriny. To lekno nakoniec chutilo celkom fajn, ako tráva pripravená na masle. Jediný problém nastal pár hodín potom. Žalúdok mám stále na vode a na toalete som bola už nespočetne veľa krát. Noc prebehla, až na Markove výkriky: „Sú tu potkany!“ a pravidelné prdenie všetkých mužských

účastníkov, celkom pokojne. Ráno som sa šla zadusiť od smradu. Keby v izbe niekto škrtne zápalkou, vyletíme do povetria.

Na naše prekvapenie ráno vodič prišiel. Naložili sme sa do takmer novej Toyoty a v trme-vrme takmer prepásli odbočku na trh. Samozrejme, že sme snorili najmä za najväčšími delikatesami. Našli sme ich na dosť veľkej časti. Malých i veľkých, čiernych i bielych. Jednoznačne však

vyzerali všetky podobne. Psy. Držia ich ešte živých v klietkach. Zákazník si prstom vyberie. Predavač úbohého hafkáča vytiahne von a pred zrakmi ostatných poriadne buchne palicou po hlave. Nasleduje dlhé a smradľavé opaľovanie ohňom, ako ošípaná. Jeho telo ostane v kľči a ak ho nezabila rana, tak oheň určite. Opálenie odstráni všetky chlpy a vnútro ostane surové. Zákazník si berie psa buď v celku, alebo mu ho kat naseká. Všade páchne a tečie krv i moč od strachu sa trasúcich zvierat, čo celé to divadlo nedobrovoľne sledujú. Indonézania majú psa za najväčšiu pochúťku a pripravujú ju pri špeciálnych príležitostiach. Zverolekár Bohdan, špecialista na psie choroby bol bez slov. Podobným spôsobom sú pripravované netopiere, potkany a in lákavé zvery. Tie menšie sú podávané priamo na paličkách, aby si kupujúci nezašpinil ruky.

Samozrejme, že na trhu sme videli i iné zaujímavosti. Obrovské tuniaky, ryby s vypúlenými očami, ovocie, zeleninu, neodmysliteľné čili papričky všetkých farieb, tvarov a veľkostí i domáce tofu.

Cesta do Gorontala ubiehala väčšinou mlčky. Po hroznom divadle nám však veľmi nebolo do reči ani do jedla. Dostali sme defekt, ktorý nakoniec opravila žena, pretože žiaden z chlapov netušil, kde sa v Toyote nachádza a vyberá náhradná pneumatika. Zuzka vedela. Tak isto ako v novej C4 Picasso – spúšťa sa z kufra na lanku :=) Gorontalo je ešte väčší Babylon ako Manado. Práve bol nejaký čínsky pochod, tak nám trvalo asi hodinu, kým sme sa dostali do prístavu. Dnešnú loď sme už nestihli. Stačilo tam byť o 15 minút skôr. Ubytovali sme sa v hoteli, kde mali už iba poslednú 2-lôžkovú izbu s ventilátorom. Po krátkej diskusie bez dohodnutia, sme zobrali 4-lôžkovú, aby nik v noci nespál lepšie ako ostatní. V duchu si hovorím, že musím spať čo najbližšie k oknu... ešte 1 noc s 3 chlapmi a zadusím sa.

Piatok 22.2. 2008 VIP loď

Dnešný deň sa vliekol slimačím tempom, sústrediac sa na ručičky hodiniek, kedy dorazia na 20.00. Cez deň sme toho veľa nestihli. Po raňajkách sme Mareka vyhodili z izby, aby sme mali pol hodinu pre seba.

Odišiel poslušne s otázkou: „A to vám 30 minút stačí?“ Slavo mu prikývnutím povedal: „Padaj, už!“ Marek stíchol a čakal pred izbou. Počuli sme ako si niečo rozpráva.

Neskôr sme šli na prieskum mesta. Keďže sme zistili, že sme v moslimskej časti, musela som skryť nohy. Mala som len šortky. Muži ma sledovali ako zmagnetizovaní a ženy sa niekedy usmiali a inokedy iba civeli. Vbehli sme do obchodu s látkami a dali si odrezat' z prvej lepšej tak 1,5 metra. Na ulici som si ušila takmer šaty s vlečkou typu „1000 a jeden noc“. Výkriky „missis“ síce neprestali, ale aspoň som sa už necítila, akoby som predvádzala spodnú bielizeň. Po ceste z mesta sme sa rozhodli vyskúšať miestny dopravný prostriedok BENTOR. 2 sedadlá, pripevnené o prednú časť motorky. Hneď po vyštartovaní mi protivietor sfúkol slnečné okuliare a motorka po nich prešla. So značným ošúchaním ešte držia pokope a cestu sme nakoniec prežili i my.

Bentor sme využili i večer. Do prístavu nás zobrali 3, na jednej šla batožina. Kúpili sme si VIP lístky na 12-hodinovú plavbu na Togiánske ostrovy. Zatiaľ nás vo VIP miestnosti nie je veľa. Dúfame, že to tak ostane a celú plavbu budem môcť mať vyložené nohy na prednom sedadle. NeVIP časť lode znamená sedieť na zemi v spodnej časti veľkej nákladnej lode. Vedľa áut a tovaru. Ľudia sedia, ležia a spia. Zaspávam i ja, veď je noc. Jednou rukou stále zvieram svoj batoh. Ale som taká tuhá, že by ma mohli okradnúť komplet, aj náušnice. Ani by som to necítila.

Nedeľa 24.2. 2008 Robinsoni na Malenge

Hlavné mesto Togiánskych ostrovov – Wakai sú roztrúsené plechové chatrče po brehu ostrova. Prístav je zároveň tržnicou, kde sme si na raňajky kúpili sladké banány. Chutia inak ako tie z obchodu u nás. Vedeli sme, čo je naším ďalším cieľom. Podľa knihy, čo raz Slávo čítal, sa medzi Togiánmi nachádza ostrov Malenge, spolu s divou sviňou babirusa, a v ktorého blízkosti žijú morskí cigáni. Žiadna loď tam však najbližšie 2 dni nešla, tak sme si zjednali cenu labilne vyzerajúcej bárky na ostrov Kadidiri. Vyjednávania vyzeralo nasledovne.

Slavo s Bohdanom si vytipovali miestnych rybárov, ktorým šli ponúkať peniaze za odvoz. Nerozumeli nič, iba slovo Malenge. Ochotný nebol nik, je to príliš dlhá cesta, niekoľko hodín. Tak potom skúsili Kadidiri. Napísali cenu na papierik. Rybár cenu prepísal. A takto si dopisovali, až sa stretli. Bohdan ešte pri vyplávaní zareval všetkým rybárom: „Suri kasa!“, čo vyvolalo neskutočný výbuch smiechu v celom prístave. Jednoznačne niečo pokomolil, lebo to žiaden nezobral ako ďakujem, ale ako najlepší vtip roka.

Kadidiri nás privítalo nádhernými malými bungalovmi v koloniálnom štýle na brehu priezračne čistej pláže. Iné k dispozícii nebolo a ak sme chceli jedlo 3x denne, tak sme si museli bungalovy prenajať. Ale čo, 1-2 noci po 60\$ sme si raz mohli dožiť. V izbe bol dokonca i ventilátor, postavený hneď pri obrovskej posteli z bielymi sieťami proti komárom. V zadnej časti malá kúpeľka a toaleta. Keďže však elektrika bežala iba do 22.00, trvala Slávova radosť krátko a zvyšok noci sme boli znovu vo vlastnej šťave. No i napriek tomu sa spalo príjemne. Ráno som otvorila oči a dívala sa na more, čo bolo iba 10 metrov od mojej mäkkej posteli. Pri šnorchlovaní sme zbadali 2 obrovské langusty.

Pri najbližšom brainstormovaní nám vyšlo, že sa vrátíme do Waiki a skúsime znovu prenajať loďku na Malenge. Zjednávanie vyzeralo podobne ako to prvé a nedala sa objednať iba loďka, ale celý pobyt na ostrove (8\$ / osobu / na deň s 3 jedlami denne a sprievodcom a starou kuchárkou, čo priniesla i svoje 3 vnúčatá). To, čo sme uzreli po 3 hodinovej plavbe, kedy sme mali pocit, že sa určite prevrátíme, nám vyrazilo dych. Opustená strana ostrova. Nádherná biela pláž s vysokými palmami, medzi ktorými čupeli 4 slamené chatrčky. Už dávno tu nik nebol, pláž bola naplavená

spadnutými kokosovými orechmi a drevami.

Slávo už dávno nič neupratoval!!! Tak si to doslova užil. Behom hodiny sme mali čistú pláž a moja polovička žiarila spokojnosťou. Odvliekli sme batožinu do chatrčky, no pri zdvihnutí matraca, ktorý pamätá ešte asi koloniálne časy a stal sa medzičasom domovom početnej mravej rodiny, sme vytiahli na pláži stan. V piesku je viacej dier, žijú tu kokosové kraby. Niektoré sú malé, iné majú i cez 20 cm. Dokážu si otvoriť klepetami kokosový orech, ktorým sa živia.

Nažhavení z úspešnej misie sme neotáleli a presvedčili mladého sprievodcu Ivana, aby nás vzal do jaskyne najväčších netopierov Kalonov, čo sa mala nachádzať na severnom cípe ostrova. Živia sa ovocím. Bol už takmer súmrak, keď sme sa začali predierať cez džungľu. Podivný smrad nám prezrádzal, že sme už blízko. Dostali sme sa k jaskyni s otvorom veľkým tak 5-7 metrov, odkiaľ šušťal zvuk hýbajúcich sa krídel. Vyzbrojení gumákmi a čelovkami sme klesali prudkým kopčekom dnu. Povrch bol mäkký, navrstvený kašovitým guanom (najlepším prírodným hnojivom). Jaskyňa mala tak 100 metrov do hĺbky, raz klesala a potom stúpala. Smrad narastal a bolo nemožné dýchať nosom. Podobne stúpala i teplota a vlhkosť. Ako v saune, po chvíli z nás tieklo. Objektívy fotoaparátov sa rosili. Zo stien na nás civelo tisíce malých lesklých očiek. Ako na ne dopadol lúč čelovky, rozleteli sa pišťaním na všetky strany. Lietali všetkými smermi a narážali do nás. Niektoré mali rozpätie krídel cez pol metra, iné boli drobné ako prst, čerstvo narodené. Pod nohami nám ložila živá masa zložená z výkalov a červov. Museli sme dávať pozor na hady, ktoré sem radi chodia hodovať a chňapnú každé mláďa, čo sa neudrží dolu hlavou. Náš sprievodca, aj s jedným z detí od kuchárky, chodia všade pešo, ale pohyblivá zem im vôbec neprekážala. Vystrašené netopiere nielen že lietali, ale aj kakali. Takto „osraný“ nebol ešte ani jeden z nás. Po väčšej dávke, ktorá mi dopadla pri rozprávaní priamo do úst, som už ani necekla a plula zvyšok výpravy.

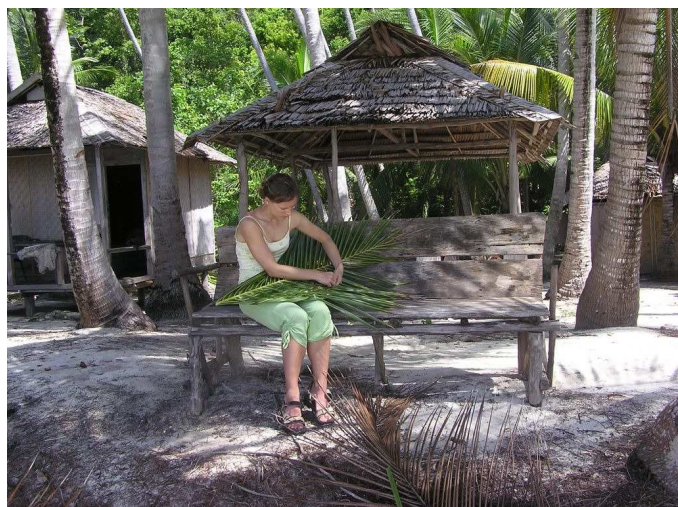

Vonku bola už tma. Plavba späť na pláž sa niesla v tichu. Všetci s údivom sledovali milostnú hru neónovo svetielkujúcich červíkov na pokojnej vode. Nad nami sa tiahla Mliečna dráha s miliónmi hviezd. Som uprostred mora, všade je tma, svietia iba hviezdy a počuť šplechot vesiel. Prepadol ma pocit, že Boh sa teraz na mňa určite díva. Z tej Mliečnej dráhy, čo je takmer na dotyk rukou, ma pozorujú oči niekoho, kto ma miluje, kto stvoril všetku túto nádheru...

Keď sme doplávali k pláži, bol už čas večere. Detváky spokojne držia svoje tanieri a my sa dívame na hlavy a chvosty červených rýb, čo pred nás kuchárka spolu s ryžou postavila. Vypúlené oči majú rovnako prázdny pohľad ako tie naše. Ešteže tam bolo veľa čili a žalúdky nás tak pália, že necítíme škvŕkanie. V diaľke sa zlovestne blýskalo a vietor zosilnieval. V noci som sa zobudila na silný lejak a vlny, ktoré sa rozbíjali asi len pár centimetrov pred stanom.

Pondelok 25.2.2008 Taký normálny deň na opustenom ostrove

Nasledujúce ráno sme sa rozhodli preskúmať džungľu. 4 hodiny sme sa potili a predierali hustým porastom. Myslím, že som nebola jediná, čo nadávala vždy, keď sa mi do kože zapichol háčik poplazu nejakej rastliny. Fučali sme ako lokomotívy. No pri pohľade na malé jazierko s odtlačkami malých kopýt, nám poskočili srdcia. Vydržíme. Prehltnem štiplavú poznámku, ktorú som chcela uštedriť Marekovi. Celý výlet mu na chrbte nosím ťažký kovový statív, ktorý zatiaľ vôbec nepoužil. Iba mi oškiera kožu na chrbte. Zajtra možno tú malú svinku so zatočenými klami, čo jej prerastajú cez kožu von z papule, uvidíme.

Poobedie vegetíme v hojdacej sieti. Najprv vyperiem veci. Ako? V mori. Do rána kvôli vlhkosti väčšinou ani neuschnú a aj keď uschnú, tak sú tvrdé ako šmirgel od soli. Nevadí, aj tak cez deň zmäknú, litrom potu neodolajú. Neskôr sa realizujem a vyrábam tanier z palmových listov. Možno by som tu aj vedela prežiť. Podvečer ideme dať znovu hlavy dokopy a pri čokoládových tyčinkách plánujeme, akoby sme sa čo najskôr dostali k morským cigánom.

V noci ostávame na ostrove sami. Ivan i kuchárka šli na noc domov. Trochu mi to naháňa strach. V hlave mi víria zábery z filmu o Robinsonovi. Veď aj tu boli niekedy kanibali. Čo, keď sem nejakí v noci zabľúdia? Na WC v noci idem s malou dušičkou. Čili spravilo svoje. Predtým, ako si vôbec čupnem, nad v zemi vyhlbenú dieru, 3x do nej zasvietim, aby mi nejaký krab chcel plesknúť po zadku.

Utorok 26.2.2008 Výprava babirusa

Sme zničení. 2 dni v džungli, v teple, v pote, v daždi. Stávali sme o 6.00 a tú malú sviňu sme nenašli. Síce sme ju počuli, ale vždy nám ušla. Bohdan bol spokojný, videl chvost nejakého veľkého hada. Ivan mačetou presekával cestu hustým porastom. Trne rastlín sa nám bolestivo zabodávali do kože. Okolo obeda sa cez krovie začalo niečo s veľkým lomozom približovať. Moment prekvapenia spôsobil, že sme nevedeli ako reagovať a stáli sme ako prikovaní. Že by babirusa? Z krovia vybehol asi 1 meter dlhý varan. Stačil by 1 hryz a človek tu zomrie na otravu krvi za pár hodín. Ani sme sa nehli. Neviem, kto bol viac prekvapený. Varan predpokladal niečo pod zub a zočil 4 vychudnutých Európanov. Mal dosť rozumu, aby zmizol, odkiaľ prišiel.

Slnko páliło a smäd nás úplne kvačil. Ešte fajn, že Ivan vie liezť po palmách ako opica. Rýchlosťou blesku naboso vyšplhal do koruny. V ústach mal svoju 30-cm dlhú mačetu. Po chvíľke začali padať zelené kokosové orechy. Dolu ich potom mačetou nasekol a dal nám napit' sladkej kokosovej šťavy. Išli sme sa dobrotou zadusiť. Potom orech rozsekol a zjedli sme biely olejnatú dužinu. Obed ako sa na pravú džungľu patrí. Stále nám nejde do hlavy, ako Ivan spolu s ostatnými domorodcami môžu behať stále bosí. Nohy majú placatejšie a širšie, vytrénované na lozenie po palmách. Čo sa nám nedarí ani v goratexových topánkach.

Ja, Slávo a Bohdan sme kráčali v gumákoch, čo sa zo začiatku zdalo byť fajn. Aj keď boli vyhriate ako sauna, chránili proti konárom a ostňom. Po pár hodinách sa však začala ozývať sparená koža. (Večer som Bogdanovi musela odstrihnúť asi 3 cm veľký pľuzgier.) Keď sme dorazili na opačnú stranu ostrova a pár chatrčami, nevládali sme ísť džungľou späť.

Poprosili sme akéhosi domorodca, že by nás previezol. Už pri nastupovaní sa mi to nejako nezdalo. Typicky úzke kanoe, ideálne pre drobných šľachovitých domorodcov, bolo trochu krehké pre mohutné postavy mojich 3 chlapov. Po pár metroch, kedy bolo všetko o udržiavaní rovnováhy som pochybovala, že

zvládneme takmer 2 hodinovú plavbu bez nehody. Modlili sme sa všetci, najmä Marek, čo mal so sebou fotoaparát a objektívy za vyše 50 000,- korún. Slávo si nacvičoval, ako držať požičanú kameru nad vodou. V časti, kde sme šli na otvorenom mori, som vytiahla z kapsičky doklady a peniaze a dala si ich do úst. Každý neočakávaný pohyb skončil zúfalým výkrikom niektorého z nás. Ostatní hneď v pohotovosti balancovali rozkývanú bárku. Pri vylovení sa padli 4 veľké balvany priamo do plytkej vody.

Streda 27.2. 2008 Hej, Pamela...

Ráno nás zobudilo nepríjemné hrmenie. Mali sme asi 10 minút na zbalenie stanu a pozbieranie rozvešaných vecí. S poslednou taškou, čo som schmatla sa spustil lejak. Ohlušujúce šušťanie trvalo takmer 2 hodiny. Už sme sa lúčili s výletom na asi 2 km vzdialený atol... Nakoniec sa umúdriло, síce bolo pod mrakom, ale korálový útes na nás priam volal. Podmorská koralová plytčina mala kruhovitý tvar v priemere 500m, s hĺbkou medzi 5-20 metrov. Náhle sa na okrajoch zväčala do hĺbočiny, kde už dna nebolo ani vidieť. Pri skrytom slnku nebolo vidieť sýtosť farieb, ale koralu a množstvo rýb vraveli za všetko. Sláv videl veľké raje a zazrel i plachého žraloka. Bogdanovi sa podarilo zočít i väčšieho tak 1,5 m dlhého. Ja som sa tešila z merlina, teda skôr z „merliníka“ (ryba s pilkou) a z obrovskej murény, čo na nás cerila tesáky. Prúd bol dosť silný a miestami som sa ocitla aj 50 metrov od lode a skupinky, čo vo mne vyvolávalo strach z neočakávaných čelustí alebo podobných nočných môr.

Vysilení sme zasadli k poslednému obedu na opustenom ostrove. Zase ryža s čili rybou. Už sme neskúšali vtip na Marekovi, kedy sme mu pri jeho absencii vysypali všetko čili korenie do jeho porcie. Chválil sa, že zvládne hocijak štipľavé jedlo, tak mu to chcel Bogdan natrieť. Chudák Marek sa pri prvom súste zvláštne zatváril, ale nepovedal nič. Zvyšok noci sme iba počuli, ako sa stále otvárajú a zatvárajú dverka na jeho chatrči. Zadok ho štipal tak, že mal miestami aj problém obsedieť.

Smutne hľadím za miznúcimi palmami a skúšam si predstaviť, či by som dokázala na ostrove žiť celý život. Asi nie, aj keď na nejaký čas je to raj na zemi.

Nesmútim dlho. Pred nami je ešte zvyšok dňa a ak sa podarí, tak sa dostaneme k Bajom – morským cigáňom. Tí si stavajú dediny na vode, na drevených koloch stojacich na morských atoloch. Tú, čo sme navštívili mala tvar kruhu, s lagúnou v strede. Ak vylovia všetky ryby a perly, iba si pobalia koly a posunú sa na iný koralový útes.

V dedine nás privítali vrelo, najmä deti. Obkolesilo nás ich asi zo tridsať. Drobné i väčšie, všetky okaté so širokým úsmevom. Smiali sa a dotýkali sa nás s pokrikom: „Hello Mister.“ Aby nás pustili do dediny, zavolať Ivan šéfa atolu a pýtal povolenie. Pupkatý vajda si ma premeral a povedal:

„Za fotku s tou Pamelou môžete.“ Tak to aspoň preložil chichotajúci sa Ivan. Chalani teda fotili deti a domácich a vajda s pár mužskými predstaviteľmi kmeňu, ktorí disponovali mobilom, na pevne schmatli okolo pásu. Boli moslimovia, odvodzovali sme od typických šiat, ktoré ale nezahaľovalo celé ich telo. Sú liberálnejší a šatku alebo prikrýť hlavu malo len veľmi málo žien.

Rozmýšľala som nad tou „Pamelou“... Na pár strechách sa beľeli satelity, cez ktoré asi chytajú hlúpe americké „soap opery“. V každom prípade mi prezývka na zvyšok výletu prischla. Takže máme Pamelu, Moskyto lover-a a Fish feeder-a. Chýba už iba Bogdan.

Moje, slnkom vytáhané vlasy sa tešili obrovskej pozornosti. Chytali ma za ne muži, ženy i deti. A modré oči? Tie sme mali všetci. Mala som pocit, že keby môžu, tak nám ich vylúpnu, že by ich pozreli z blízka. Ale inak boli milí. Keď mi jedna dáma s typicky širokým, ploškým nosom začala chytať môj pršinos, to som sa už fakt cítila ako na trhu s otrokmi. Ešte fajn, že mi neotvárali ústa... V dedine žilo asi tak 500 ľudí v jednoduchých palmových väčšinou jednoizbových domčekoch. Všetky generácie bývali spolu (cca 15-20, z toho 10 detí), v jednej izbe. Na jednej strane spacia časť, na opačnej kuchyňa. Ženy posedávali pred chatrčami. Na tvárach mali akési žlté masky. Predpokladám, že z koriandru alebo kari. Navzájom si česali vlasy, alebo len tak klebetili pri varení.

Okolo chatrč boli naukladané ryby na sušenie. Ich pach bol prítomný všade. Chalani sa bláznili s deťmi. Spievali, vyhadzovali ich a decká z vd'ačnosti napodobňovali každé slovo a tón. Naspäť na 3-hodinovú plavbu odchádzame úplne vyčerpaní. Nie len zo slnka a detí, ale i z 5-dňovej čili diéty. Slavo je posledný mohykán, ktorého neskolila ešte hnačka.

Na druhej strane opusteného ostrovu Malenge musíme prečkať celú noc. Aby nás ráno o 6.00 zobrala loď do Ampany. Bogdan si dáva na večeru delikatesu – durian. Sláva len pri pomyslení napína na vracanie. Pozorujeme miestnych chlapcov, čo sa vracajú z rybačky. Zo sietí do kýbl'ov prehadzujú úlovok. Homáre všetkých farieb a červené korálové ryby. Sú vzácne a idú na export do Japonska, kde sú fajnšmekri ochotný za kilo zaplatiť 100\$. Spoznávame v nich hlavy a chvosty, čo sme na ostrove denne olizovali.

Štvrtok 28.2. 2008 Starček z Lore Lindu

Plavba do Ampary (Sulawesi) bude asi dlhá. Ráno nákladná. Chalani tipovali, že mohla mať aj 100 rokov. Vezie sa v nej všetko. Ryža, múka, durian (ba priam kóópec durianu), nafta, ľudia, pri záchodoch som našla i kozu. Ráno sme si odvážne sadli na špic lode. Dokonca sme na úzkych lavičkách všetci zalomili. Pomiešané pachy ľudí a durianu nás nepustili do podpalubia. Keď však vyšlo rovníkové slnko, nemali sme na výber. Momentálne pokojne čušíme v podpalubí vysokom 1 meter, kam si človek musí vliezť po štyroch. Už bolo miesto iba pri dobre prezretom duriane. Bogdan od únavy zaspal schúlený na holej dlážke. So Slávom si krátime čas pozorovaním lietajúcich rýb. Niektoré dokážu doletieť aj 30 metrov.

neprišla loď s možnosťou VIP lístkov, ale klasická

Po 9 hodinách vystierame naše ubolené telá v prístave a hneď zjednávame auto na cestu do Tenteny, mestečka v časti Lore Lindu s pôvodnými pralesmi. Vodič, starý vyjednávač, chcel za cestu Toyotou Krista 90\$. My iba polovičku. Po 15 minútach sa stretávame na 65\$. Práve nás vyhodil v nejakej reštaurácii, aby sme si dali...rybu s ryžou. Hotel v Lore Lindu sme našli rýchlo. Chladný, so širokými posteľami, sediacim záchodom a sprchou. V miestnej agentúre sedel asi 70-ročný deduško, fajčiari ako turek. Jediný sprievodca. Vravel, že z pôvodného pralesu už veľa neostalo a navrhol 8-dňový trek s tým, že si musíme zohnať vlastných nosičov, jedlo a pitie. On je rýchly a 8 dní navrhuje kvôli nám, aby nás neuštvál. Marek hneď oznámil, že na 2. deň odchádza. „Neprišiel som sa sem s vami uštváť,“ dodal. Vidno, že nás má už plné zuby a je unavený. Bogdan lieta s nadšením a Slávo navrhuje skrátiť trek na 5 dní. 2 tvrdé hlavy škripu zubami. Ani jeden nie je ochotný ustúpiť, tak Slávo velí, že odchádzame s Marekom. Sledujem Bogdanovu reakciu. Chvíľu trucuje, ale potom si kupuje lístky na autobus.

Piatok 29.2. 2008 Ako sme skoro spadli s autobusom do priepasti

Podľa vzdialenosti, cca 300 km medzi Tentenou a Palopom, predpokladáme, že cesta autobusom s otvorenými oknami bude trvať 5-6 hodín. Už ideme 7 a sme len na pol ceste. Naše vaky sú uviazané na streche a o nekonečných zákrutách cez hory dúfam, že tam ešte sú. Miestami ani nedýcham. Konečne prestávka na obed. Mali sme „veľké vyšportované kuracie stehná“. Rozumej: mäso sme museli takmer hľadať.

V jednej prudkej zákrute autobus vybehol mimo cesty a ostal zakliesnený na prednej náprave. Okamžite sme sa začali hrnúť von. Nikto nedôveroval priepasti na ľavoboku. Stačilo pár cm a letíme dolu. Vďaka Bohu sa nič nestalo a po veľkom zmätku spojeným s ťažnutím autobusu, kedy sme ťahal a tlačili všetci, pokračujeme ďalej. Oči pasažierov sú na stopkách, sledujeme každý pohyb volantu. Z každej zákruty môže byť tá posledná. Pár krát sa stretávame s protiidúcim autom a po krátkej hádke musí jeden z nás vycúvať a zákrutu opustiť.

Ako zákon schválnosti tu funguje fajčenie. Počas prestávky vonku nefajčí nik a počas jazdy si užíva cigaretu pol autobusu. Sem-tam k nám priskočí nejaká ženička, ktorá na hlave nesie obrovskú táčnu, naloženú rôznymi dobrotami a ovocím. Ak predá, spokojne vyskočí z autobusu, aby ju vystriedal a nejaká iná autobusová predajkyňa.

Bogdanovi praskli nervy a pri najbližšej pauze stopuje pri ceste. S výhonkami, čo majú ledva 18, dohaduje odvoz do Rantepaa (oblasť Toraje) za 10\$. Samozrejme, že krútime neveriacky hlavami. Ale jeho zvrátené čelo nás presvedčuje. Poprosíme vodiča, aby vyliezol na strechu zložil naše ťažké vaky, ktoré sú ako naschvál úplne naspodku. Zapotí sa, ale nepovie ani slovo. Holobriadkovia v aute vysúkajú, že chcú 10 za každého a vyložia nás v Palopo. Bogdan pení, nadáva a rozčuľuje sa. Trápne si dáme naložiť ruksaky späť na autobus, čo sme medzitým zdržali a tvárime sa, že nič. Hnev je nákazlivý. Po nálade má už aj Slávo s Marekom. Ale ten od vyčerpania skôr nevníma.

V Palopo sa dá i o 21.00 nájsť dobrovoľníka, čo nás za pár dolárov hodí do Rantepao. Vodič videl v akom sme stave a povedal svoju uletenú cenu. Jednoducho sme ju akceptovali, nech už sme tam. Do svojej mini dodávky nacpal ešte nejakých 2 nájdenných turistov, v podobnom biednom stave ako ten náš, a lokálneho deduška. Ušlo sa mi miesto v poslednom, 3. rade, kde sa na pol zadku delím o miesto s dedulom, ktorému sa tlačenie na mňa ohromne páči. 2,5 hodiny zákrut spôsobilo, že som si dokonale natrénovala rozdýchavanie predpôrodných bolestí. V podstate mi bolo jedno, kde prespíme. Skončili sme v mizernom hoteli so švábmi. Ale posteľ je posteľ.

Sobota 1.3. 2008 Na torajskej pohrebnej ceremónii

Hneď pri raňajkách nás odchytil Nami, z ktorého sa vykľul náš nový sprievodca. Zjednali sme sa na skúšku na 1-dňový výlet. Toraja je časť Sulawesi so silnými tradíciami. Kresťanstvo je premiešané s pôvodnými zakorenenými zvykmi. Mali sme záujem vidieť tradičný torajský krvavý pohreb. Ani sme nedúfali, že cesta naň bude tak jednoduchá. Nami nás najprv vzal na miestnu pohrebnú ceremóniu nejakého svojho rodinného príslušníka. Ak tu človek zomrie, tak ho zabalzamuju a omotajú látkami, ale nepochovávajú hneď, lebo väčšinou nie je dosť peňazí na vystrojenie honosnej ceremónie. Bez nej by sa dotýčný nedostal do neba. Je to starý predkresťanský zvyk, ktorý musela cirkev prijať. Tak ho ďalej držia v dome, čo má najviac 2 miestnosti, takže ho majú prakticky v obývačke alebo v kuchyni. Denne mu prinášajú jedlo, cigarety a inými spôsobmi prejavujú úctu, akoby ešte žil. Následne sa začína obdobie sporenia. Treba nakúpiť psy, kurence, prasce, kone a hlavne biele byvoly s modrými očami. Tie sú najvzácnejšie a stoja aj 1000\$. Čím dôležitejšia osoba, tým viac zvierat. Aj okolo 50. Niekedy prejde i niekoľko rokov, čo je milá mŕtvola v dome.

Apropo, typický torajský dom vyzerá ako loď. Strecha je na koncoch zdvihnutá. Dôvodom je stará legenda, ktorá vraví, že prví ľudia sem prišli z neba na lodiach a strechy sú symbolom ich príchodu. Okrem toho veria, že Boh stvoril práve Toraju ako prvú a strecha symbolizuje, že dom visí medzi nebom a zemou.

Na ceremónii sa zide celá rodina, blízka i vzdialená. Pozerajú sa na porážanie zvierat a popíjajú pri tom čaj. Ráno pršalo, tak sedíme pod prístreškom spolu so synom zosnulej, ktorému sme zakondolovali a odovzdali dar – veľké balenie sušienok. Okolo je tak do 300 smútiacich, sediacich okolo blatového dvora. V rohu je zatvorená rakva so zabalzamovanou starenkou.

Okolo posedávajú tetulky vo veku blížiacemu sa stovke a smútočne kvília. Naša prítomnosť, ani

oblečenie nikoho neruší. Syn zosnulej je dokonca

hrdý na 4 modrookých cudzincov, čo sa prišli rozlúčiť s jeho matkou. Odvšadiaľ k nám úctivo kývajú hlavami na pozdrav. Podáva sa nejaká mäsová polievka, no pach krvi a pohľad na masaker predou mnou ma odrádza. Súťou sa poďakujem a odmietnem.

V strede na blate je už rozsekaný biely byvol. Jeho prázdne otvorené oči čumia priamo na mňa. Šľachovitý mäsiar práve zasekol do iného byvola. Je zložený v blate, stiahnutý z kože, ale jeho hrud' sa ešte chveje sťahovaná posmrtným kŕčom. Mäso sa porciuje a rodiny si ho odnášajú domov. Mŕtvola ide do pripraveného hrobu. A my cupitáme na najbližšie miesto posledného odpočinku.

Torajci používali niekoľko typov hrobov:

1. pochovávanie do jaskýň:

Prinesenú truhlu položia na vyvýšené miesto v jaskyni. Nevýhoda: divá zver, ktorá pozostatky doslova vyžerie v truhly. V tej, do ktorej nás Nami vzal mohla mať do 50 prevažne polorozpadnutých rakiev. Obielené kosti a lebky sa váľali po zemi ako odpad.

2. pochovávanie do hrobiek vytesaných do skál:

Sú položené vyššie nad zemou – 5 metrov, aby boli nedostupné pre zver. Do skaly sa vytesá otvor, kde sa postupne vmestí do 10 tiel.

Pred vchod sa vytesá balkónik, na ktorom stojí bábka Tau-tau, nesúca životnú veľkosť, podobu a šatstvo zosnulého. Vyrába sa z dreva stromu jackfruit. Očami bábky zosnulý pozoruje svet. Nie každý má bábku, iba dobrý človek. O tom, či bol dotýčny dobrý, rozhodne rodina po smrti.

3. pochovávanie do stromu:

Kvázi to isté ako do skaly s tým rozdielom, že takto sú pochovávané iba bábätká a deti. Rastú spolu so stromom. Otvor v strome je prekrytý bambusovými vrátkami a postupne zarastie. Dieťa splynie so stromom. Keď strom vyschne, kúsok sa z neho zoberie a vloží do iného stromu.

4 – klasické pochovávanie do rodinných betónových hrobiek, ktoré sú prečakané a podobné tým našim počas Vianoc alebo Veľkej noci.

Celý deň je dosť náročný. Pridali sa k nám 2 Estónci. Dohodnúť sa s Bogdanom je komplikované. Pochopili to i Estónci. Nepočúva, potom sa na všetko opakovane pýta, zdržuje a akoby sa potreboval s niekým stále hádať. Vykompenzoval to obed. Dali sme si poradiť a mali sme Torajskú špecialitu. Bravčové naložené v miestnom korení, ktoré vyzerá ako čierne uhlie (dezinfekcia – utešujem sa). A k večeri hovädzí steak. Zalizovali sme sa všetci. Nami sa nám pozdáva. Zajtra nás berie na 4-dňový trek cez ryžové polia.

Nedeľa 2.3.2008 Cez ryžové polia

Po 1. dni 8-hodinového šliapania sme užasnutí. Väčšinou sa striedali zelené ryžové polia s džungľou. Cestičky cez kaskádovité ryžové polia boli šmykľavé od blata a miestami dosť nebezpečné. Vyrezalo to na pohodičku, ale miestami dali dosť zabrat', najmä okolo obeda, kedy pálilo silné slnko. Pot z nás tiekol. Poobede sme dorazili do dedinky, kde nás miestni ponúkli čajom, palmovým vínom a psom. Všetci, okrem Mareka, sme okoštovali, aby sme neurazili pohostinných usmievajúcich sa ľudkov. Bogdan do seba hádzal kúsky ako čipsy.

A to predtým tvrdil, že ako zverolekár psa nikdy nebude. Dostáva prezývku „Dog eater“ (požierač psov). Kvôli množstvu použitých korenín, ani neviem ako poriadne chutil. Palmové víno sa získava vytesaním otvoru do kmeňa stromu, kam sa zastokne kúsok bambusu. Slúži ako slamka a zberná fľaša zároveň. Fermentovaná tekutina má bielu farbu a chutí ako zmes citrónu s octom. Do toho nášho ešte rozmixovali durian – smrtiaca kombinácia.

Po ceste nám Nami, s neskutočne bielymi zubami, vysvetľuje torajské pravidlá pre uzavretie manželstva. Obe rodiny sa zídu a dohodnú sa, podľa ktorého pravidla sa mladí zosobášia:

1. na drevenú palicu – v prípade rozchodu musí rozchádzajúci sa tomu druhému zaplatiť škodu – 2 prasce,
2. na železnú palicu – škoda predstavuje 1 vola,
3. na zlatú palicu – slobody chtivý sa musí plesnúť po vačku a priniesť od 4 do 10 volov.

Ak sa takto rodiny dohodnú, nemusia sa brať v kostole. Keď sa nudia, potom sa jednoducho rozvedú bez pomoci 3. strany. Stačí zaplatiť škodu. Po príchode misionárov do oblasti, chceli kresťania zvyky zrušiť. Torajčania sa však vzbúrili a misionárov pozabíjali. Preto sú tieto tradičné zvyky teraz cirkvou akceptované.

Tiež sme sa dozvedeli, prečo sa vedľa domov nachádzajú také isté domy iba v malých vydaniach. Vykonávajú sa v nich ceremónie počas pohrebov a slúžia ako sýpky pre ryžu. Podľa legendy bývala na začiatku ryža s človekom v 1 dome. Keď však videla, aký je človek zlý, už s ním viac nechcela bývať a poprosila ho, aby jej postavil vlastný dom.

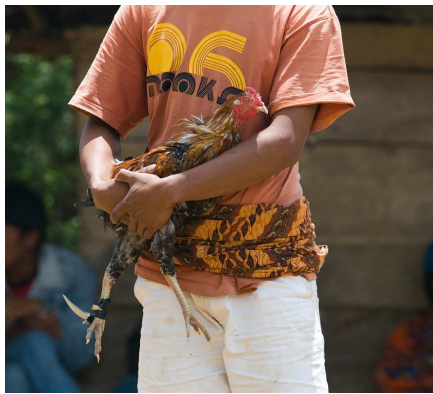
Podvečer nám Nami doviedol do typického torajského domčeka svojich rodičov. Pri hlavnom vchode je na opornom stĺpe pribitých mnoho rohov z byvolov. Teda tu bolo už veľa pohrebov. Čakáme na večeru. Rozvoniava fantasticky, podarilo sa mi pri nej i asistovať. Kura s banánovými stonkami, zázvorom, kokosovými

orechmi. Celá táto zmes je napechaná do bambusovej dutej palici a pečie sa v zemi prikrytá horúcimi kameňmi. Domáca pani pri práci kvočí a všetko pripravuje na holej zemi. Chalani sa medzitým učia torajský tanec, ktorý im trochu aj ide a naháňajú miestne drobčence, čo sa odvsadial' zvedavo valia.

Pondelok 3.3. 2008 Krvavé kohútie zápasy

Aj na ryžových poliach existujú trhy. Na 1 sme sa zastavili. Pár slamených chtrč a znudení predajcovia s vyloženým tovarom. Niekoľko miestnych frajerov pobehuje okolo s kohútmi v náručí. Aha, miesto nelegálnych kohútích zápasov, dovtipili sme sa. Majitelia vzájomných súperov si kohútov ošahávajú a vážia. Aj majiteľ zhodnotí, že súper je ťažší, odstúpi od súboja, pretože v prípade prehry nielenže príde o svojho kohúta, ale aj o stávkú vo výške cca 33\$.

Po hodinovom výbere sa našli 2 rovnocenní súper. Každý má na 1 nohe pripevnenú nabrúsenú ostrohu. Majitelia si kohútov držia a v prvej časti ich iba do seba navzájom huckajú. Po chvíli ich púšťajú na zem a zvyšok nechajú už na inštinkt. Asi po 2 minútach sa kohút, na ktorého sme nevsadili, prestane navázať do druhého. Len leží na zemi a nechá si skákať po hlave. Je dostatočne zranený od čepele ostrohy. Zápas sa končí odrezaním nohy porazeného, ktorá putuje k víťazovi ako trofej. Smutný majiteľ si odnáša mŕtveho kohúta.

Asi na polievku, predpokladáme. Dostávame naspäť svoju stávkú aj s 20\$ navyše.

Staršia pani s takmer zodratými zubami a bordovými takmer vyžratými d'asami nám predviedla, ako sa žuje bettle nut (orech zabalený do tabakových listov) – miestna ženská droga. Podľa zafarbených pier a d'asien, na nej letia všetky miestne dámy. Večer končíme kúpeľom v chladnej rieke. Paráda.

Utorok 4.3. 2008 U mŕtvoly

Nami zistil, že neďaleko majú doma postaršiu mŕtvolu. Starký zomrel už pred rokom, ale jeho rodina zatiaľ len šetrí na pohrebnú ceremóniu. Ak sa zadarí, tak o rok už nebude v rohu jedinej miestnosti v dome, kde býva celá rodina aj s deťmi.

Práve rozmýšľam, aké to asi je pre deti. Jeho pozostatky sú obkružené všetkým oblečením, čo starký mal.

Priniesli sme dar – 2 balíky cigariet. Tie mal, podľa darom potešeného syna, deduško najradšej. Okolo sú porozhadzované naftalínové tabletky, ktoré potláčajú zápach hnilobného rozkladu. Lúčime sa s pozostalými. Babička mi je sympatická. Musí mať aspoň sto rokov.

Vydávame sa na celodennú túru pod dohľadom silne pražiacieho slnka. Cestou míňame celé rodiny, ktoré pracujú na poliach. Rodičia orú blato, tlačiac pluh takmer po kolená zaborení v bahne. A detváky buď zbierajú, alebo mlátia zrelé slnkom vysušené ryžové klasy. Pojem škola to síce existuje, ale deti by museli stráviť denne 5-6 hodín len pešou cestou, aby sa do najbližšej dostali. Ak je rodina trochu bohatšia, otročiu prácu v blate za nich odmaká byvol. Tam, kde sa ryža už vytrhala, ostane v poličku voda a nasadia sa ryby. Večer dorážame polomŕtvi do malých torajských domčekov s nad Rantepao (rante – rovný, pao – mango).

Streda 5.3.2008 Bogdan – „permanentne nasraný“

Bogdan si chcel silou-mocou pozrieť východ slnka z najvyššieho vrchu v okolí. Mali sme tam zamierené posledný deň výletu. Vyraziť mal o 5.30. Dohodol sa s Namim, ktorý mal to isté absolvovať neskôr s nami. Bol by blázon, ak by 3-hodinovú šmykľavú trasu v hmle a daždi absolvoval 2x. A tak sme sa s našťvaným Bogdanom stretli pri raňajkách, kde tvrdol už vyše 2 hodín, tak išiel s nami. Sprievodca neprišiel. Dohody

sú tu relatívne. Výhľad bol unikátny. Dovideli sme tak na 5 metrov. Hmla sa dala krájať. Ale zaberák to bol riadny. Už nás čakala iba cesta do mesta. Najprv prejdeme kus pešo. Rozlúčime sa s políčkami a aj s bielymi byvolmi s modrými očami.

Na zvyšok cesty si berieme taxi. 7 miestne auto, kde sme sa tlačili spolu desiati + naša batožina. Najprv prišlo zle Slávovi a musel ísť na predné sedadlo. Potom zbledol a skoro sa povracal Bogdan, po ňom spolusprievodca Kato a Marekovi to prešlo až na druhý deň. Keď sme sa vyliali z auta, nikto by nás nepresvedčil nastúpiť do ďalšieho. Našli sme hotel a Bogdan si okamžite kúpil autobusový lístok do Makasaru. My odchádzame až zajtra, autom. V každom prípade bude asi pohodovejšia nálada, keď sa haštrivý a „permanentne nasraný“ Bogdan odpojí. Už som ho aj ja mala plné zuby.

Podvečer ma chlapi odprevadia k miestnej masérke. Slavo si sadne do miestnosti, ale keď ma dáma začne plieskať holými rukami tak, že to počuť na 50 metrov, vystrašený odchádza. Hodinové sado-maso mi rozpálilo krv v celom tele a vzbudilo vo mne nejaký obranný inštinkt. Stačí, aby okolo preletela mucha a hneď zdviham ruky, aby som si chránila telo.... Ale je mi fajn a som ľahunká ako pierko.

Štvrtok 6.3.2008 Ten najväčší krab pre mňa

Cesta na letisko do Makasaru sa vlečie. Momentálne sme zastavili na obed za mestom menom Pare Pare. Nádherná plážová reštaurácia, v ktorej nás privítali s krčiazkami čohosi bieleho. Nie sme si istí, či to máme vypíť, alebo je to mydlo na umytie rúk. Nakoniec je to kokosové mlieko. V každom prípade je to najdrahšia reštika, v akej sme zatiaľ boli. Navrhol ju šofér auta, čo sme si zaplatili. Asi pôsobíme bohatým dojmom. A, už mi nesú veličizného krabíka.

...po 30 minútach

Krab bol o ničom. Síce ho bol plný tanier, ale v podstate som cucala slanú vodu. Aspoň taká bola konzistencia mäsa uvareného kôrovca. Slávove kura bolo tiež príliš vyšportované, tak sme obaja najedovaní a hladní. Vytočil nás aj pohľad na účte, kde sme zistili, že platíme aj za šoférovo jedlo, ktorý si spokojne vonku pobafkáva cigaretu. Po ceste prechádzame okolo niekoľkých cintorínov, ktoré vyzerajú ako vykachličkované kúpeľne. Hroby sa tu kachličkujú fakt šialenými farbami. Už vidím letisko. Pár hodín a sme na Bali.

Piatok 7.3.2008 Typické Bali

Dnes je na Bali celosvetový hinduistický sviatok – Nový rok. Sme zavretí v hoteli a do 18.00 nik nesmie vystrčiť von ani nos. Vonku môže byť iba polícia, čo stráži dodržiavanie zákona. Všade je ticho, mám pocit, že to rešpektuje i príroda. Doprava nepremáva, obchody sú zatvorené. Hinduisti počas dňa cvičia jógu a nechcú byť nikým rušení. Ešte fajn, že sme neprišli dnes, asi by sme ostali trčať na letisku.

Našli sme pekný klimatizovaný hotel na Kuta Beach. Bol síce drahý, v porovnaní na štandard, na ktorý sme si za posledné týždne zvykli (30\$ / noc/ izba), ale chlad a super raňajky stoja za to. Vyprala som aspoň veci a pripravila zoznam miest, kam by sme šli pozrieť. Z letiska sme mali fajn vodiča, čo síce ledva cekol po anglicky, ale nejako sme sa s ním dohodli na celodenný výlet. Večer sme si na hlavnej ulici boli pozrieť víťanie Nového roku. Všade plno ľudí, draci, strašidlá, ktoré sa nosia na bambusových podstavcoch po uliciach a potom sa dajú na more a spália.

V každom prípade je Bali typická preplnená turistická destinácia. S premrštenými cenami a stále prítomným ruchom. Sem-tam sa mihnú „starší belosi“ vedúci sa za ručičky s miestnymi mladými dievčatami. Marek tiež neodolal a zvyšok času pomaly ani nevychádza z izby, je zaneprázdnený.

Sobota 8.3.2008 Čo sa len dá stihnúť za 1 deň

Vodič bol presný ako hodinky. Od 8.30 sme prebrázdili všetky zaujímavosti okolo Kutu. Bali som si však predstavovala úplne inak. V podstate nás vodič vozil po turistických vychytávkach:

1. Barong tanec – 1-hodinové tanečno-divadelné predstavenie o boji medzi Barangom (mytologické zviera) a Rangdom (monštrum). Dej sme veľmi nepochopili. Bolo to dosť komerčné. Vrchol predstavovala hudobná vložka „Merry Christmas“.
2. Tophati – tradičná dedina známa pre tkanie látok a batikovanie. Pri vchode do nejakej dielničky sme museli čakať, kým sa nás ujme miestny prevádzkač, ktorý celý čas do nás hučal, až kým sme nekúpili. Odniesla som si šaty a batikovanú kabelku.
3. Celuk – to isté ako v Tophati, iba s iným zameraním – na striebro a zlato. Už nás nedonútili k ničomu.
4. Mass – detto so špecializáciou na drevorezbárstvo. Mali nádherné kúsky a nebyť váhy a obrovských rozmerov, určite by sme si odniesli 2 stoličky vo forme rúk. Slávo od nich nevedel odtrhnúť oči.

5. Les opíc – lesík plný sivých drzých makakov a turistov. Pri vchode sa dali kúpiť banány, na ktoré sa mrštne drobci vrhli hneď po pár metroch. Dokonca si dovolili aj skočiť na človeka, otvoriť mu vak a banány si vybrať.
6. Ubud – propagovaná ako tradičná dedina. Nedalo sa tu pozrieť nič okrem trhu. Vlastným šaty č. 2.
7. Goa Gayah – sloní chrám. Vôbec sme nepochopili prečo sloní. Slávo si tam vyhliadol chlapíka s pytónom na fotenie. Keď sme však z chrámu vyšli, chlapík práve vkladal hada do kabelky a poberal sa preč. Na parkovisku sa k nám do okna auta napchali pouliční predajcovia. Asi 4, muži aj ženy, všetko starší ľudia. Ponúkali drevené sochy a iné suveníry s tak ubiedene vyzerajúcimi pohľadmi, že som sa takmer rozplakala. Chytrý zavrieť okná a odfrčať preč.

Potrebovali sme mimo civilizáciu. V Lonely planet sme našli zmienku o záhrade orchideí. Vodič sa snažil zo všetkých síl, ale po hodine márneho pátrania sme boli radi, že ideme na hotel. Zhrnutie dňa: žiadne kultúrne zážitky a pôvodná civilizácia. Turizmus je tvrdý biznis nasáčkovaný 1 celodennom výlete.

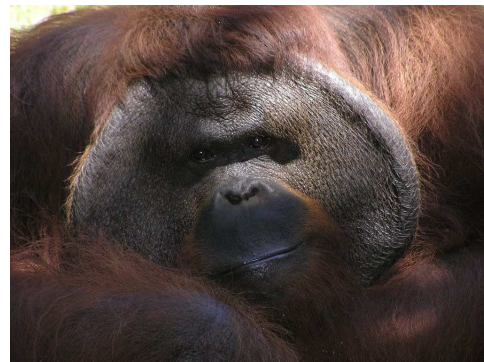
Nedeľa 9.3. 2008 Slávo škrtí pytóna

Dnešný deň bol omnoho lepší, ako ten včerajší. S motorkou sa človek dostane všade a hlavne veľmi ďaleko do ruchu. Po počiatočnom oťukávaní motorky, bola aj jazda na Bali cestách, plných chaosu, príjemná. Začali sme v ZOO vzdialenej asi 30 minút od Kuty. Zázitok. Boli tam zvieratá odchytané, no hlavne také, ktoré by z nejakého dôvodu v džungli samé neprežili. Ešte nikdy som na sebe a v rukách nemala toľko zvierat. Zuborožcov, žaka, kakadu, Alexandra, veľkého jaštera. Držali sme 3 druhy zuborožcov: bornejský, jávsky a sumatranský. Odlišovali sa farbou, veľkosťou aj zobákom. Ten z Bornea je čierny so žltým rohom na zobáku. Jávsky je farebný so žltým podbradníkom. Sumatranský má biely zobák a roh.

Prekvapujúca bola i veľkosť papuánskeho endemitu – vtáka podobného emu – kazuára. Ohromil modrým sfarbením peria hlavy a silnými nohami.

Slávino si dokonca trúfol na pytóna. Bol z neho tak nervózny. Pytón sa mu usalašil na pleciach, no Slávo ho tak silno zvieral, aby sa ho nepokúsil začať škrtiť, že sa z toho milý pytón pokakal.

Videli sme i bengálskeho tigra bez pravej prednej nohy. Najviac mi asi bolo ľúto orangutana Jacka. Mal smutný pohľad. Čakal, kým mu turisti, za asistencie zoo pracovníka, hodia nejaké ovocie. Ak ho nedostal, hádzal do nás šupy a hlinu.

Po ZOO sme to šupli na sever ostrova, k sopkám. Zastavili sme sa na miestnom trhu a dali sme si na obed kozie mäso. Výborne pripravené s ružou. Sedeli sme v špinavom stánku s domácimi, ktorí na nás s úsmevom a pobavením civeli. Celý čas mleli a nechcem ani vedieť, čo o nás asi rozprávali. Konečne sme vyskúšali i obrovské ovocie Jackfruit, ktorého zvyšok skončil v koši. Je síce lepší ako durian, ale aj tak nám na zmiešanej chuti ananásu a tekvice niečo vadilo. Ten náš bol odkrojený z 50 cm dlhého kúsku.

že nemáme veľa času a potrebujeme byť hore, čo najrýchlejšie. Drobné úctivé dievčatko prikývlo a nahodilo také tempo, že som ju musela prosiť, aby pri výstupe do výšky 1017m sem-tam zastala. Svojich 10\$ si veru zaslúžila. A ja si kladiem otázku: „To už starnem, keď som nevládala?“

Po dosiahnutí vrcholu sa spustil hustý lejak. Prestal až po hodine. Naspäť sme túrovali ako rakety. V očiach a zuboch som mala nachytanú asi polovicu všetkých prítomných múch a prachu. Ja – GPS som odvieďla super prácu a vodič – Slávi nás s drevenými zadkami a stĺpnutými nohami o 19.30 vložil pred hotelom.

Pondelok 10.3. 2008 To je môj delfín...

Zlatý klinec programu – delfíny v mori. Podľa japonskej brožúrky sa dá dostať k delfínom a zaplávať si s nimi. Nevedeli sme, či je to pravda alebo iba nejaké lacné lákadlo na do japonského wellness centra s názvom Delfine Lodge. Po miernom stratení sa a pátraní v blízkosti Sanury sme miesto našli. Brožúrka neklamala a za 70\$ sa dalo dokonca byť hodinu s delfínmi vo vode. Slávino šiel iba ako fotograf, tak to mal za polovičnú cenu.

Po krátkej plavbe sme sa dostali na sieťovanú stanicu na mori. V jednotlivých boxoch tu bolo „ustajnených“ 10 fliperov. Chytili sa do rybárskych sietí a aby ich tí nezabili, ujal sa ich nejaký dobrák. Má z toho fajn biznis. Dokopy sme bolo 3. Po nadšenom privítaní, kedy mi srdce búchalo ako o závod a delfíny vystrkovali nad vodu zvedavo hlavy, sme sa šupli k Murphymu. Tréner mal kolo pásu

K vulkánom sme prišli až okolo 14.00. Podľa miestnych „expertov“ najmenej 3 hodiny. Svrne tvrdili, že bez nich si človek neporadí a určite sa stratí. Ale za 35\$ sa to isto podarí. Pri zmienke ceny som si premerala mierne kyprého sprievodcu v kožených šľapkách. Nedalo mi nepochybovať, že by mu to stálo za to terigať sa s nami v tom teple 3 hodiny hore. S poďakovaním sme to skúsili sami. Pod vulkánom sme narazili na plechovú šopu, kde bývala miestna rodinka. Ponúkli nám ako sprievodkyňu 10-ročnú vnučku. Vysvetlili sme im,

Ľadvinku s kúskami rýb. Odmena za každý poslušný kúsok. Trochu ma sklamlalo, že sa 1 hodinu musím deliť ešte s ďalšími 2 chtivými delfíno-milovníkmi. No po 1. dotyku mi to bolo jedno. Murphy si nás najprv obzeral. Neskôr sa nechal pohladit' a po 1. kúsku ryby sme s ním mohli robiť, čo chceme. Bozkával nás, nechal sa objímať aj zdvíhať. Hádzala som mu kamienok, loptu i obruč. Ruku som mu strčila do úst a ofúkol ma vzduchom z otvoru na hlave. Plávať na otvorenom mori sa nedalo. Prudkých pohybov sa bál. Vtedy si držal odstup. Hodina prebehla veľmi rýchlo. Ostali mi iba oči pre plač. A Slávinovi prázdny žalúdok. Cestou späť nakrmil poctivo všetky ryby v okolí.

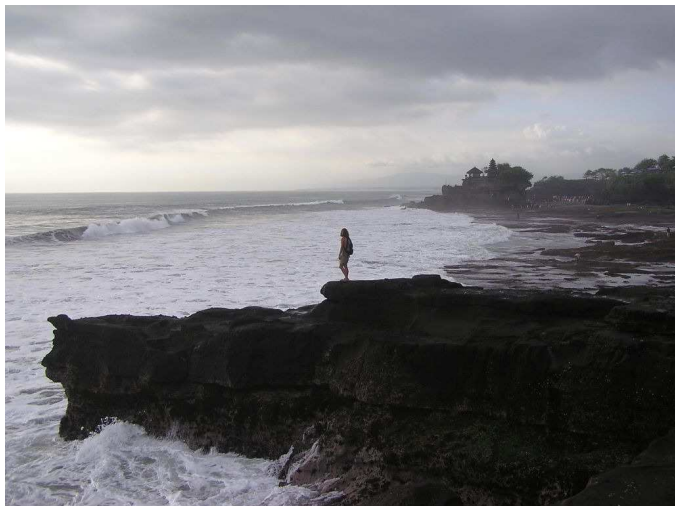
Bol už čas obеду, tak sme zakotvili hneď vedľa u domácich. Najprv neveriacky krútili hlavami. Asi sme boli jediní turisti, ktorí sa tu kedy odvážili najesť. Ale chutilo nám. Ryža uvarená

v banánovom liste a čili kura. S plnými bruchami sa nám ľahko hľadalo orchideovú záhradu, kde sú krásavice rôznych farieb a tvarov. Môj osobný fotograf sa nevedel docvakať.

Zmorení teplom sme sa ešte zastavili v supermarkete. Po 4 týždňoch tunajšej diétnej prevažne čili stravy, sme do košíka priam hádzali všetko možné. Jogurty, syry, melón, mandarínky, chlieb (konečne), mrkvu a grilované kura. Ledva sme sa vmestili na motorku. Museli sme ísť pomaly, lebo som mala ruky plné igelitových tašiek a nemohla som sa držať. Na hoteli sme mali hostinu. Ani sa mi nechce veriť, čo sme všetko do seba dostali.

A aby sme o nič neprišli, deň sme, po ďalšej hodinovej ceste motorkou, zakončili na západnej strane, na

ostrovčeku Tanah Lot. Stojí tam chrám známy pre magické západy slnka. Vôbec som však netušila, že na tento úkaz budeme stáť v madžgajúcom sa dave. Foto-terasy kaviarní praskali vo švíkoch. Každý mal nastavený fotoaparát a čakal na najkrajšie farby. Medzi turistami pobežovali 4 až 12-ročné miestne deti. Ponúkali ceruzky, pohľadnice nálepky. Mali by chodiť do školy a hrať sa...a nie byť tu.

Hodinová cesta potme naspäť bola pre Slávu už malinou. Báličania jazdia bez pravidiel, čomu sa rýchlo priučil. Posledná noc. Zajtra už iba balenie a o 14.00 odlietame. Ako sa napcháme do vakov netuším. Suveníry **nám** trčia z každého vaku.

Nádherne 4 týždne dobrodružstiev mi budú pripomínať už iba fotografie. Návrat do reality bude znovu ťažký, ako po Venezuele. 24 hodín 4 týždne spolu so Slávom nás priviedli bližšie k sebe. Poznám, aké je to precitnúť do nového dňa a viem, že aj tento budeme spolu. Spolu nám bude škvŕkať v bruchu, spolu budeme namadžganí v tesnom spatenom aute, spolu sa budeme smiať, až ma bude bolieť brucho. Aj keď sme spotení, špinaví, unavení, sme spolu. Aj po rokoch objavujem, prečo ho milujem. Má optimizmu za troch, vidí za horizont a zdvíha ma, keď padám. Drží pevne za plávky, aby som sa neutopila a ťahá k brehu. Presne ako v Tang – Koku. Taký je aj život. Nenechá ma samu....Vďaka drahý Bože.

